

بهره‌کلیدی در آمریکا و تنش‌های سیاسی و اقتصادی در جهان افزایش پیدا کرد.

در سال ۱۳۹۸، در کنار تدابیر، اقدامات و سیاست‌های ارزی و تجاری پی‌ریزی شده توسط بانک مرکزی و مجموعه دولت، مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی و سیاسی منجر به ایجاد تحولاتی در بازار ارز شد که از مهم‌ترین آنها می‌توان به تداوم آثار تحریم‌ها و عدم تمدید معافیت هشت کشور خریدار نفت ایران در اردیبهشت سال ۱۳۹۸، تشدید منازعات سیاسی و افزایش احتمال برخورد نظامی بین ایران و آمریکا، شیوع بیماری کووید ۱۹ و بروز آثار ناشی از آن به صورت کند شدن چرخه تجاری و کاهش قیمت نفت در ماه‌های انتهایی سال اشاره کرد. علی‌رغم این موضوع، بازار ارز در مقایسه با سال ۱۳۹۷ از ثبات نسبی بالاتری برخوردار بود.

طی دوره مورد بررسی نسبت به سال قبل از آن، ضریب تغییرات نرخ برابری اسعار عمده در مقابل ریال در بازار غیر رسمی با کاهش روبه‌رو بود. از طرفی شکاف نسبی^(۲) نرخ دلار و یورو در دو بازار رسمی و غیر رسمی با افزایش مواجه شد. قیمت قطعات مختلف سکه طلا نیز به واسطه افزایش نرخ برابری دلار مقابل ریال و افزایش بهای هر اونس طلا در بازارهای جهانی، در مقایسه با سال قبل از آن افزایش یافت.

۲- نسبت تفاضل متوسط نرخ دلار و یورو در بازار رسمی از بازار غیر رسمی به متوسط نرخ‌های مزبور در بازار رسمی

در سال ۱۳۹۸، یکی از مهم‌ترین عوامل تاثیرگذار بر اقتصاد جهانی و سیاست‌گذاری پولی کشورها، تداوم تنش‌های تجاری میان کشورهای چین و آمریکا، کاهش تقاضای جهانی و آهسته شدن رشد اقتصادی جهان در پی ریسک‌ها و ناطمینانی‌های حاصل از آن بود. شیوع بیماری کرونا (کووید ۱۹) نیز در انتهای این سال، اقتصاد بسیاری از کشورها را تحت تاثیر قرار داد. کشور بریتانیا نیز تحت تاثیر تداوم ناطمینانی‌های سیاسی و اقتصادی ناشی از خروج این کشور از اتحادیه اروپا، رشد اقتصادی بی‌ثباتی را در این سال تجربه نمود.

در همین سال فدرال رزرو در پاسخ به شرایط اقتصادی و سیاسی ایالات متحده، نرخ بهره‌کلیدی را طی چند مرحله کاهش داد و بدین ترتیب، روند افزایشی نرخ مذکور که از اواخر سال ۱۳۹۴ آغاز شده بود، معکوس گردید. رشد اقتصادی حوزه یورو نیز تحت تاثیر کاهش تقاضای جهانی کاهش پیدا کرد و مجموعه شرایط اقتصادی حوزه یورو منجر به اجرای دور جدیدی از سیاست تسهیل مقداری^(۱) توسط بانک مرکزی اروپا گردید. نهایتاً، مجموعه عوامل مرتبط با شرایط اقتصادی و سیاست‌گذاری پولی کشورها منجر به افزایش نرخ برابری دلار آمریکا در مقابل یورو و پوند بریتانیا و کاهش آن در مقابل یکصد ین ژاپن و فرانک سوئیس در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال قبل از آن گردید. طی همین دوره، قیمت هر اونس طلا در بازارهای جهانی تحت تاثیر کاهش‌های متوالی نرخ

۱- Quantitative Easing

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۸

سال ۱۳۹۷ به ۰/۱ درصد در پایان سال ۱۳۹۸ کاهش یافت. نرخ بهره کلیدی در حوزه یورو و کشورهای ژاپن و سوئیس نیز طی دوره مورد بررسی تغییری نداشت.

مجموعه عوامل فوق در نهایت منجر به افزایش ۴/۳ و ۳/۲ درصدی نرخ برابری دلار آمریکا به ترتیب در مقابل یورو و پوند بریتانیا و کاهش ۱/۹ و ۰/۲ درصدی آن به ترتیب در مقابل یکصد ین ژاپن و فرانک سوئیس در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال قبل از آن گردید.

جدول ۱۴-۲- متوسط نرخ برابری هر دلار آمریکا با ارزهای عمده

در بازار لندن

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶
یورو	۰/۴	۰/۹۰	۰/۸۶
پوند بریتانیا	۰/۵	۰/۷۹	۰/۷۶
یکصد ین ژاپن	-۱/۹	۱/۰۹	۱/۱۱
فرانک سوئیس	۱/۸	۰/۹۹	۰/۹۷

www.Bankofengland.co.uk

۱۴-۲- قیمت طلا در بازارهای بین المللی

در سال ۱۳۹۸، بازار جهانی طلا در پی تنش‌های سیاسی و اقتصادی جهان و کاهش‌های مکرر نرخ بهره کلیدی در ایالات متحده، به عنوان نوعی معبر امن سرمایه‌گذاری با افزایش ارزش مواجه بود. در این سال متوسط قیمت هر اونس طلا در بازار لندن با افزایش ۱۵/۲ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۷، به ۱۴۵۴/۸ میلیون دلار رسید.

جدول ۱۴-۳- متوسط قیمت هر اونس طلا در بازار

فلزات گرانبهای لندن

(دلار)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶
اونس طلا	-۱/۵	۱۴۵۴/۸	۱۲۶۲/۹

www.Kitco.com

۱۴-۳- تحولات بازار ارز کشور

۱۴-۳-۱- رابطه برابری ریال با اسعار عمده

در پی تداوم اجرای مصوبه ستاد اقتصادی دولت در فروردین ماه ۱۳۹۷ مبنی بر تعیین نرخ دلار معادل با ۴۲۰۰۰ ریال برای تمام مصارف ارزی، در سال ۱۳۹۸ هر دلار آمریکا به

۱۴-۱- بازار بین‌المللی اسعار عمده

در سال ۱۳۹۸، علی‌رغم تداوم رشد مثبت اقتصادی و کاهش نرخ بیکاری در ایالات متحده، فدرال رزرو به منظور مقابله با ریسک‌های ناشی از جنگ تجاری میان کشورهای چین و آمریکا و متعاقب آن کاهش رشد اقتصادی جهان، نرخ بهره کلیدی را طی سه مرحله (با کاهش ۰/۲۵ واحد درصد طی هر مرحله) از ۲/۵ درصد به ۱/۷۵ درصد رساند و با شیوع و گسترش بیماری کووید ۱۹ و کاهش تولید و اشتغال ناشی از آن، نرخ مذکور را در انتهای سال ۱۳۹۸ به ۰/۲۵ درصد کاهش داد.

(درصد) جدول ۱۴-۱- نرخ بهره کلیدی کشورهای عمده صنعتی

تغییرات	پایان سال		
	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶
آمریکا	۰/۲۵	۲/۵	۱/۵۰
حوزه یورو	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
بریتانیا	-۰/۶۵	۰/۱۰	۰/۷۵
ژاپن	۰/۰۰	-۰/۱۰	-۰/۱۰
سوئیس	۰/۰۰	-۰/۷۵	-۰/۷۵

www.Tradingeconomics.com

همچنین، تنش‌های تجاری میان کشورهای چین و آمریکا و کاهش تقاضای جهانی ناشی از آن و نااطمینانی‌های ناشی از خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا، منجر به کاهش صادرات، تضعیف فعالیت‌های صنعتی و در نهایت، تداوم کاهش رشد اقتصادی حوزه یورو در سال ۱۳۹۸ گردید. در این سال رشد اقتصادی بیشتر کشورهای حوزه یورو به زیر ۲ درصد کاهش پیدا کرد^(۱).

شرایط مذکور منجر به تسهیل شرایط پولی^(۲) به منظور بهبود اطمینان در اقتصاد توسط بسیاری از بانک‌های مرکزی از جمله اتخاذ دور جدیدی از سیاست تسهیل مقداری توسط بانک مرکزی اروپا در نیمه دوم سال ۱۳۹۸ شد. کشور بریتانیا نیز تحت تاثیر نااطمینانی‌های سیاسی و اقتصادی ناشی از خروج این کشور از اتحادیه اروپا، رشد اقتصادی ضعیفی را در این سال تجربه نمود. نرخ بهره کلیدی این کشور از ۰/۷۵ درصد در پایان

۱- Economic Assessment of the Euro Area, European Forecasting Association for the Macro-Economy (Euroframe), ۲۰۱۹/۲۰

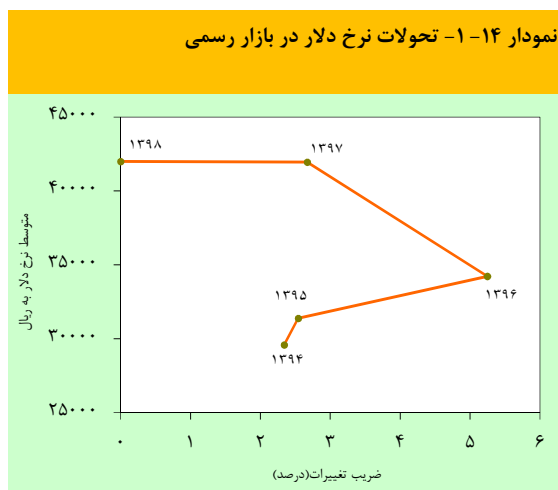
۲- Relaxation of Monetary Conditions

در سال مورد بررسی، به‌رغم عدم تمدید معافیت خریداران نفت ایران در ابتدای سال، انتشار اخباری نظیر تعلیق مجدد اقدام تقابلی علیه ایران توسط گروه ویژه اقدام مالی^(۲) در کنار مجموعه اقدامات انجام‌گرفته توسط بانک مرکزی شامل تدوین بسته جدید بازگشت ارز صادرکنندگان، مدیریت تقاضای سفته‌بازی ارز از طریق تداوم اجرای سیاست‌های تقویت حکمرانی ریال و مداخله هوشمندانه در بازار ارز با رویکرد حفظ ذخایر ارزی و با هدف تامین به موقع ارز مورد نیاز جهت واردات کالاهای اساسی، منجر به شکل‌گیری روند نزولی نرخ دلار در بازار غیر رسمی از اواسط اردیبهشت ماه تا اواسط آبان ماه گردید. با این حال، مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی و سیاسی در نیمه دوم سال، نظیر افزایش قیمت بنزین در آبان ماه و شکل‌گیری انتظارات تورمی، بالا گرفتن تنش بین ایران و آمریکا و احتمال برخورد نظامی میان دو کشور، قرار گرفتن ایران در لیست سیاه گروه ویژه اقدام مالی و فعال شدن مجدد اقدامات مقابله‌ای علیه ایران و کاهش بی‌سابقه قیمت نفت در ماه‌های پایانی سال تحت تاثیر گسترش بیماری کووید ۱۹ با تاثیرگذاری بر انتظارات فعالان اقتصادی در خصوص بازار ارز، روند صعودی را برای نرخ ارز در بازار غیر رسمی از اواسط آبان ماه تا پایان سال رقم زدند.

در سال مورد بررسی، هر دلار آمریکا در بازار غیر رسمی با ۲۵/۰ درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۷ با نرخ متوسط ۱۲۹۱۸۵ ریال معامله شد. در همین بازار، در سال ۱۳۹۸ متوسط نرخ برابری فرانک سوئیس، یک‌صد ین ژاپن، پوند بریتانیا و یورو در مقابل ریال به ترتیب ۲۶/۳، ۲۵/۶، ۲۱/۴ و ۲۰/۰ درصد نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت.

طور متوسط با همین نرخ در بازار رسمی عرضه شد. همچنین، هر پوند بریتانیا، یورو، فرانک سوئیس و یک‌صد ین ژاپن به ترتیب با نرخ‌های متوسط ۵۳۵۷۹، ۴۶۷۴۹، ۴۲۵۵۲ و ۳۸۶۳۷ ریال در بازار رسمی عرضه شدند. بر این اساس، نرخ برابری یورو و پوند بریتانیا در مقابل ریال در این بازار به ترتیب با کاهش ۴/۰ و ۲/۹ درصدی و نرخ برابری فرانک سوئیس و یک‌صد ین ژاپن در مقابل ریال به ترتیب با افزایش ۰/۳ و ۱/۹ درصدی در مقایسه با سال ۱۳۹۷ مواجه شدند.

بررسی ضریب تغییرات^(۱) اسعار عمده در بازار رسمی نشان می‌دهد که نوسان نرخ برابری اغلب اسعار عمده از جمله دلار آمریکا، پوند بریتانیا، یورو، فرانک سوئیس و یک‌صد ین ژاپن در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال قبل از آن کاهش یافته است. بیشترین ضریب تغییرات در این سال مربوط به نرخ برابری پوند بریتانیا در مقابل ریال بود.

جدول ۱۴-۴- نرخ ارزهای عمده در بازار رسمی ارز

(ریال - درصد)

درصد تغییر متوسط سالانه	۱۳۹۸		۱۳۹۷		۱۳۹۶		
	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	
۰/۱	۰/۰۰	۴۲۰۰۰	۲/۶۷	۴۱۹۵۰	۵/۲۵	۳۴۲۱۴	دلار آمریکا
-۴/۰	۱/۱۰	۴۶۷۴۹	۲/۷۸	۴۸۷۱۵	۹/۱۳	۳۹۹۴۹	یورو
-۲/۹	۲/۶۲	۵۳۵۷۹	۳/۰۱	۵۵۱۸۸	۸/۴۸	۴۵۲۷۷	پوند بریتانیا
۱/۹	۱/۵۱	۳۸۶۳۷	۲/۳۴	۳۷۹۰۱	۶/۲۷	۳۰۸۴۶	یک‌صد ین ژاپن
۰/۳	۱/۶۳	۴۲۵۵۲	۲/۲۵	۴۲۴۱۹	۶/۵۱	۳۵۲۳۱	فرانک سوئیس

(ریال - درصد)

جدول ۱۴-۵- نرخ ارزهای عمده در بازار غیر رسمی

درصد تغییر متوسط سالانه	۱۳۹۸		۱۳۹۷		۱۳۹۶		
	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	ضریب تغییرات	متوسط سالانه ^(۱)	ضریب تغییرات	متوسط سالانه	
۲۵/۰	۹/۵۶	۱۲۹۱۸۵	۳۰/۵۸	۱۰۳۳۷۸	۷/۹۲	۴۰۴۵۳	دلار آمریکا
۲۰/۰	۹/۷۲	۱۴۴۲۷۷	۲۹/۴۴	۱۲۰۲۷۵	۱۱/۷۴	۴۸۰۸۰	یورو
۲۱/۴	۱۰/۷۹	۱۶۳۹۲۶	۲۷/۹۸	۱۳۵۰۳۹	۱۲/۸۲	۵۴۴۵۸	پوند بریتانیا
۲۵/۶	۹/۰۱	۱۱۹۱۳۸	۲۶/۸۸	۹۴۸۶۶	۹/۵۲	۳۷۱۶۷	یکصدین ژاپن
۲۶/۳	۹/۵۰	۱۳۰۱۷۶	۲۹/۱۴	۱۰۳۰۷۶	۱۰/۴۸	۴۲۶۴۲	فرانک سوئیس

۱- طی دوره ۲۲ فروردین تا ۱۵ مرداد ۱۳۹۷، بنا به مصوبه هیات وزیران انجام هرگونه معامله‌ای در بازار غیر رسمی خارج از چارچوب‌های تعیین شده توسط دولت ممنوع اعلام شد. لذا، نرخ برابری دلار مقابل ریال در بازار غیر رسمی، براساس نرخ برابری درهم مقابل ریال و درهم مقابل دلار آمریکا در بازار غیر رسمی و به صورت متقاطع از آمار مستخرج از شبکه اطلاع‌رسانی طلا، سکه و ارز محاسبه شده است. همچنین طی همین دوره، نرخ برابری یورو، پوند، یکصدین ژاپن و فرانک سوئیس مقابل ریال در بازار غیر رسمی نیز از همین شبکه استخراج شده است.

افزایش این شکاف به دنبال تعدیل نرخ ارز در بازار غیر رسمی در مقایسه با تثبیت آن در بازار رسمی بود.

جدول ۱۴-۶- شکاف نسبی نرخ دلار و یورو در بازار آزاد از رسمی (درصد)

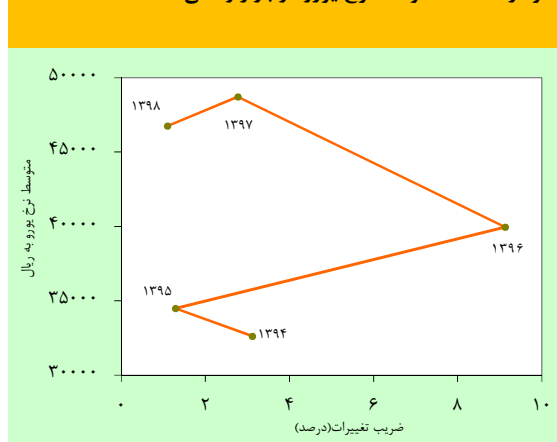
تغییرات (واحد درصد)	سال			
	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	
۶۱/۲	۲۰۷/۶	۱۴۶/۴	۱۸/۲	دلار آمریکا
۶۱/۷	۲۰۸/۶	۱۴۶/۹	۲۰/۴	یورو

۱۴-۳-۲- معاملات بازار بین‌بانکی ارز

در سال ۱۳۹۸، معادل ۳۲۵۰۴ میلیون دلار ارز شامل یوآن چین، یورو، درهم امارات متحده عربی، دلار آمریکا و سایر ارزها در بازار بین‌بانکی معامله شد که نسبت به سال قبل از آن ۱۶/۵ درصد کاهش داشت. در این سال یوآن چین بیشترین سهم از مبادلات بازار بین‌بانکی را به خود اختصاص داد. سهم این ارز با ۰/۶ واحد درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۷ به ۲۶/۷ درصد رسید. در سال مورد بررسی، سهم یورو از کل مبادلات بازار بین‌بانکی ۲۶/۴ درصد بود که نسبت به سال قبل از آن ۱۹/۴ واحد درصد کاهش نشان می‌دهد. سهم دلار آمریکا نیز با ۱۰/۶ واحد درصد افزایش نسبت به سال ۱۳۹۷ به ۱۲/۴ درصد رسید. درهم امارات نیز سهم ۱۷/۰ درصدی از معاملات بازار بین‌بانکی را به خود اختصاص داد. در این سال سهم سایر ارزها نیز با ۶/۸ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن به ۱۷/۴ درصد رسید.

در سال ۱۳۹۸ در مقایسه با سال ۱۳۹۷، علی‌رغم شکل‌گیری انتظارات منفی تحت تاثیر بروز عوامل بی‌ثبات‌کننده بازار ارز، نوسانات نرخ برابری اسعار عمده در مقابل ریال در بازار غیر رسمی تحت تاثیر سیاست‌های ارزی و تجاری و اقدامات انجام‌گرفته توسط مجموعه دولت و بانک مرکزی کاهش یافت. در این بازار بیشترین ضریب تغییرات مربوط به پوند بریتانیا با ۱۰/۷۹ درصد بود و کمترین نوسان به یکصدین ژاپن با ۹/۰۱ درصد اختصاص داشت.

نمودار ۱۴-۲- تحولات نرخ یورو در بازار رسمی

در این سال شکاف نسبی متوسط نرخ دلار و یورو در دو بازار رسمی و غیر رسمی به ترتیب ۲۰۷/۶ و ۲۰۸/۶ درصد بود که در مقایسه با سال قبل از آن افزایش چشمگیری داشت.

جدول ۱۴-۷- مبادلات بازار بین بانکی به تفکیک ارز

(میلیون دلار)

سهام (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸		
۲۶/۷	۲۶/۱	-۱۴/۵	۵۸/۵	۸۶۷۸	۱۰۱۴۹	۶۴۰۵	یوان چین
۲۶/۴	۴۵/۹	-۵۱/۹	-۴/۴	۸۵۹۵	۱۷۸۵۹	۱۸۶۹۰	یورو
۱۷/۰	۲/۰	□	-۹۲/۳	۵۵۲۳	۷۸۶	۱۰۱۶۵	درهم امارات متحده عربی
۱۲/۴	۱/۸	۴۶۸/۳	□	۴۰۴۶	۷۱۲	۹۰	دلار آمریکا
۱۷/۴	۲۴/۲	-۳۹/۹	۲۳/۳	۵۶۶۱	۹۴۲۱	۷۶۴۱	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۱۶/۵	-۹/۵	۳۲۵۰۴	۳۸۹۲۷	۴۲۹۹۱	جمع

جدول ۱۴-۸- قیمت قطعات مختلف سکه بهار آزادی

درصد تغییر	میانگین سال				
	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۶		
۴۶/۶	۱۶۰/۴	۱۵/۱	۱۰/۳	۳/۹	ربع سکه
۳۵/۲	۱۶۲/۷	۲۴/۱	۱۷/۸	۶/۸	نیم سکه
۳۴/۲	۱۶۰/۵	۴۵/۲	۳۳/۷	۱۲/۹	سکه تمام بهار آزادی
۲۹/۹	۱۶۸/۰	۴۶/۲	۳۵/۵	۱۳/۳	سکه تمام طرح جدید

۱۴-۴- قیمت سکه های طلا در بازار داخلی

در سال ۱۳۹۸، میانگین قیمت انواع قطعات سکه طلا نسبت به سال قبل از آن افزایش پیدا کرد که دلیل عمده آن افزایش نرخ برابری دلار در مقابل ریال در بازار غیر رسمی و افزایش بهای هر اونس طلا در بازارهای جهانی بود. در این سال ربع سکه بهار آزادی بیشترین و سکه تمام طرح جدید کمترین افزایش قیمت را در مقایسه با سال ۱۳۹۷ داشتند. در سال مورد بررسی، هر قطعه سکه تمام بهار آزادی به طور متوسط ۴۵/۲ میلیون ریال و هر قطعه سکه تمام طرح جدید ۴۶/۲ میلیون ریال معامله شد که به ترتیب در مقایسه با سال قبل از آن ۳۴/۲ و ۲۹/۹ درصد افزایش نشان می دهند.

نمودار ۱۴-۳- قیمت سکه تمام طرح جدید (میلیون ریال)

